

DAGENS FRÅGOR

Flygvapnet vid 1954 års riksdag. Vid 1952 års riksdag fick marinen en 6-årsplan för flottans ersättningsbyggnad fastställd. 1953 års riksdag kompletterade med en långtidsplan även för vapenanskaffningen och för kustartilleriet. Samtidigt fick armén en 10-årsplan för materielanskaffningen. Armén och marinen ha därmed kommit in på budgetsystem beträffande materielens anskaffning och förnyelse som likna det som tillämpats för flygvapnet alltsedan 1936. För flygvapnet fasthåller riksdagen varje år en 7-årsplan som skall ligga till grund för flygmaterielens förnyelse. Planen grundas på flygplanbeståndet och flygplanens livslängd. Det är ett livsvillkor för varje flygvapen värt namnet att flygplanen bytas ut i takt med utvecklingen. Föråldrade flygplan äro föga värda i ett modernt krig. Hos oss har livslängden satts så högt som till sju år, vilket innebär att en sjundedel av flygplanbeståndet skall förnyas årligen. Anslaget till flygmaterielens förnyelse, »årskvoten», skall täcka kostnaderna för denna flygplansanskaffning.

För mer än två år sedan gjorde flygförvaltningen tillsammans med flygindustrien en grundlig omprövning av den då gällande sjuårsplanen. Det visade sig att de flygplan som nu började komma in i anskaffningsprogrammet skulle bli väsentligt dyrare än de nuvarande, icke minst på grund av att utrustningen blivit mer komplicerad. Vidare hade en del leveransförseningar uppkommit i den gällande planen med resultat att de dittills beviljade medlen räckt till bättre än vad de rätteligen bort, men i stället voro flera flygplantyper på väg att bli alldeles för gamla. För att ersätta dessa åldrande flygplan skulle det bli nödvändigt att göra vissa jaktplanköp i utlandet, vid sidan av den svenska industriens pågående leveranser. Resultatet av dessa undersökningar framlades för regeringen på hösten 1952 med förslag att den gällande materielplanen skulle få en kraftig förbättring. Vid den tiden hade emellertid regeringen bundit sig för att genomdriva arméns nya materielplan, som innebar en kraftig stegring av arméns anslag. Det visade sig omöjligt att samtidigt i finansplanen finna utrymme för flygvapnets behov. Den materielplan för flygvapnet som förelades 1953 års riksdag upptog därför blott 2116 miljoner kronor fördelade på 7 år i stället för av flygledningen begärda 3 165. Det fattades sålunda en miljard för hela perioden och i genomsnitt 150 miljoner om året. Det var uppenbart att detta läge måste förr eller senare rättas till. Antingen måste flygplanbeståndet och därmed flygvapnets storlek kraftigt beskäras, eller också måste anslaget till materieförnyelse höjas. Utskottsbehandlingen visade, att detta även var riksdagens uppfattning och frågan »föll framåt» — till 1954.

I 1954 års försvarsproposition blev det mycket riktigt flygvapnets

tur att få de nödvändigaste materielbehoven tillgodosedda. »Årskvoten» till flygmateriel höjdes från 350 milj. innevarande år till 450 för nästa år. I stället för en gradvis sänkning av anslaget, som man räknat med ett år tidigare, vill försvarsministern nu låta de 450 miljonerna utgå varje år i 7 år framåt. Det betyder 3 150 miljoner för hela perioden, vilket är blott 125 miljoner under flygledningens beräkningar i stället för 1 000 som året förut. Riksdagen har redan följt regeringens förslag och därmed avvärjdes det allvarligt hotande förfallet av vårt internationellt som maktfaktor uppskattade flygvapen.

Om man kan säga, att flygmaterielens modernitet är det främsta kriteriet på ett flygvapens verkningsförmåga, finnas dock några andra faktorer som ovillkorligen måste beaktas för att det hela skall fungera. Bland dessa böra främst nämnas flygfältsprogrammet och luftbevakningens modernisering.

Moderna flygfält måste ha en rullbana på minst 2 km längd. Innan alla de freds- och krigsbaser som erfordras för utbildning och operationer moderniserats eller nyanlagts, är det flera och dyrbara etapper att tillryggalägga. Takten på dessa arbeten, för vilka ett program förelades riksdagen redan 1946, har varit mycket låg. Försvarsministern har nu, trots den starka konkurrensen bland investeringskraven, satt upp takten genom att höja flygfältsanslaget från 18 till 25 milj. kr.

En omistlig beståndsdel i luftförsvaret är luftbevakningen, som 1948 överfördes från armén till flygvapnet. Från att tidigare mest ha byggts på värnpliktiga äldre män på utkik i torn och rapporterade per »luftförvarssamtal» äro vi nu med god fart på väg mot ett alltmer elektrifierat system, byggande på radar, radio och mekaniserade centraler. Denna utveckling framtvingar ovillkorligen en personalförstärkning med avsevärt flera fast anställda i olika grader. Endast med en sådan förstärkning är det möjligt att vårda den dyra telematerielen, att driva övningar i fredstid och att hålla en viss beredskap. Flygledningen har framlagt ett förslag till personalförstärkningar för luftbevakningen, och försvarsministern föreslår, att ungefär hälften av detta program genomföres i år; man får anta att resten tillkommer nästa år.

Det mest markanta i årets försvarsproposition blev alltså höjningen av flygvapnets materielanslag med 110 milj. kr. För att inte totalkostnaderna skulle stiga alltför mycket blev försvarsministern tvungen att i viss mån ta pengarna från armén, som både fick beskärning av sitt materielanslag och avstå från inkallelse av 25 000 repetitionsövningsskyldiga värnpliktiga. Dessa besparingar ha tydligen temporär karaktär. Flygvapnets andel av försvarsbudgeten steg från 30 till 34 %, medan arméns sjönk från 44 till 40 — en föga revolutionerande förändring. Den stora frågan är nu om försvarsministern 1955 skall kunna finansiera flygvapnets nya materielplan utan att antingen tumma allvarligt på arméns eller marinens nyligen antagna långtidsplaner eller göra fler avsteg från värnpliktslagen eller också definitivt lämna det magiska 2-miljardersstrecket för försvarets totalkostnader bakom sig. En fast punkt synes emellertid vara att den nya gi-

ven beträffande flygvapnet, som — märk väl — icke innebär någon kvantitativ förstärkning, har kommit för att stanna.

W.

Folkskollärarnas befördringskurser. Det vore ganska naturligt, om allmänheten står rätt desorienterad i fråga om den verkliga inbörden av det förslag till särskilda befördringskurser för folkskollärare, som vid vårriksdagen blivit föremål för en kunglig proposition. Så många olika förslag till nya utvägar att förvärva en mer eller mindre fullständig akademisk lärarkompetens ha sett dagen, att det knappast kan vara allom givet att skilja på det ena eller det andra. Särskilt skulle det inte förvåna, om förslaget om begränsad filosofisk ämbetsexamen i form av folkskollärarexamen och ett akademiskt betyg i två ämnen blandades ihop med det nu framlagda förslaget. Det rör sig emellertid om två alldeles skilda saker.

Den akademiska utbildningen går i princip ut på att vid sidan av en fördjupad men mera handboksmässig kunskapstilläggnan förvärva förtrogenhet med vetenskapligt arbetssätt och forskningsmetoder. Graden av denna förtrogenhet växlar visserligen från ämne till ämne, och det ligger i sakens natur, att den för betyget godkänd icke kan bli särdeles djupgående. Men helt utan vetenskaplig anknytning får ingen akademisk utbildning vara, och därför lägges också den allra största vikt vid de vetenskapliga meriterna, när det gäller att utse innehavare av akademiska lärarbefattningar, högre som lägre. För docentur kräves utarbetandet och försvarandet av en kvalificerad gradualavhandling eller motsvarande vetenskaplig prestation.

Förslaget till befördringskurser utgår visserligen från att det vore önskvärt, om lärarna vid dessa kurser innehade kompetens för docentur. Men tillgången på sådana lärare är utanför universitetsstäderna i flertalet ämnen så knapp, att man räknar med nödvändigheten att få pruta på kraven ända ned till enbart avlagd licentiatexamen, ja i verkligheten kan man redan nu se, att om man i enlighet med förslaget vill tillgodose speciellt Övre Norrland med befördringskurser, så finnas i åtskilliga ämnen icke ens licentiatier att tillgå. Denna skillnad i lärarkompetensen är icke betydelselös. Som regel innebär en doktorsgrad en garanti för, att innehavaren tillfredsställande kan behärska ett större vetenskapligt problemkomplex, men så är icke fallet med licentiaten, som i sina studier oftast blott löst smärre uppgifter på egen hand och därför icke kan anses kompetent att leda en utbildning varom här är fråga.

Man får räkna med, att de elever, som komma att söka sig till befördringskurserna, till största delen komma att utgöras av från seminariernas fyraåriga linjer utexaminerade folkskollärare. De, som avlagt studentexamen, ha knappast någon anledning att avstå från den normala studievägen vid universitet och högskolor, helst som de akademiska studierna till skillnad från befördringskurserna kunna byggas på i framtiden, om så befinnes önskvärt. Nu är det emellertid ett faktum, att seminariernas fyraåriga linje icke kan jämföras med studentexamen i fråga om förkunskaper för högre studier med någon

vetenskaplig anknytning. För det första äro dessa elevers språkkunskaper för små. De behärska bara ett främmande språk, nämligen engelska. Befordringskursernas elever exempelvis i historia bli icke i stånd att läsa den svenska historiens källor från medeltiden eller stormaktstiden, ja för vissa sidor av samhällslivet kommer denna tidsgräns att gå i mitten av 1800-talet! I modersmålet bli eleverna ej i stånd att läsa ens de viktigaste franska eller tyska författarnas arbeten på originalspråket eller bedöma tyskans och franskans inflytande på svenska språket! Exempelen skulle kunna mångfaldigas. I de naturvetenskapliga ämnena medger icke den bristande tiden vid seminarierna annat än några få av eleverna om ens några att uppnå motsvarande standard som realgymnasiets. Icke minst kommer den för dessa ämnen så viktiga matematiska grunden att vara avsevärt svagare, och naturligtvis gör sig bristen på språkkunskaper kännbar även där.

Därtill kommer så en annan omständighet! En student, som går till universitetet för att studera ett eller flera ämnen har i regel ett särskilt intresse eller god fallenhet för just detta ämne eller denna ämnesgrupp. Detta intresse har merendels gjort sig märkbart redan på gymnasiet och där lett till i någon mån vidgade eller speciella kunskaper. Till seminariernas fyraåriga linjer komma emellertid i regel icke specialbegåvade elever (möjligen med undantag för vissa övningsämnen), och det stora antalet ämnen och de forcerade studierna vid seminariet tillåta endast i undantagsfall någon seminarist att verkligen odla ett specialintresse.

Även i den mycket vaga form, i vilken de tilltänkta befordringskursernas innehåll presenteras av vederbörande, är det alldeles uppenbart att de äro otillräckliga, något som ej minst framgår vid en jämförelse med universitetens krav för betyget Godkänd — vilket ju formellt skall ge samma kompetens. De torde i flera fall ge föga utöver gymnasiets kurs väl inhämtad. Det har också av remissinstanser påpekats, att laboratoriekurserna i både fysik och kemi så knappt tilltagits, att man måste befara en starkt ökad olycksfrekvens vid experimenten i skolorna.

Vidare är ingen verklig kontroll förutsedd beträffande inhämtandet av ens dessa mycket blygsamma kunskaper. Detta är så mycket betänkligare som det är väl bekant, att det ej sällan visar sig, att de olika slags vidareutbildningskurser, som redan tidigare anordnats för folkskollärare, blivit fullständigt ineffektiva för många av deltagarna just till följd av frånvaron av verklig kontroll av kunskapsresultaten.

Slutligen bör ihågkommas, att inte ens skolkommissionen med alla sina omogna projekt vågade föreslå befordringskurser vid seminarierna. Vad den föreslog — och fick avstyrkt av de flesta sakkunniga instanser — var kurser vid lärarhögskolan, som dock måste förutsättas komma att förfoga över vida bättre kvalificerade lärare än flertalet seminarier.

Ecklesiastikministerns yttrande till försvar för befordringskurserna, att det icke vore märkvärdigare att folkskollärare, vilka genom-

Dagens frågor

gått kurserna, tjänstgöra vid realskolor än att fil. magistrar tjänstgöra på gymnasiet, vittnar om en total brist på insikt om problemets kärnpunkt. Den akademiska utbildningens särmärke är den vetenskapliga anknytningen, som visserligen kan vara mer eller mindre gradskild alltefter examensfordringarna men icke artskild. Befordringskurserna komma i stället att ge en utbildning, där handboks-kunskaperna, icke behärsknigen av vetenskapliga problem komma att stå i centrum. Däremot kommer det inte att finnas någon artskillnad men naturligtvis en gradskillnad mellan lärarens och realskoleelevernas kunskaper. Ur den synpunkten kan man nog ha rätt att ställa frågan, om magistrarna alltid kommer att vara bäst i klassen!

Uppgivet av kravet på vetenskaplig anknytning i någon form för utbildningen av realskolelärare eller motsvarande icke blott som en temporär åtgärd i en krissituation utan som ett normalt förhållande torde vara unikt för Sverige bland de nordiska länderna, kanske i hela västra Europa. Åran av initiativet därtill får delas av herrarna Lingman, Edenman och Persson. Få torde de personer med erfarenhet från undervisningen i läroverken vara, som avundas dem denna ära!

I riksdags- Denna riksdag började liksom det brukar med löften och pausen. föresatser om en bättre ordning i arbetet. Eftersom regeringen är riksdagens huvudarbetsgivare, kom det närmast an på denna att skapa förutsättningarna för en effektivare och rationellare takt genom att avlämna propositionerna tidigare och i såvitt möjligt samlat skick.

I så måtto har man skäl att rita ett kors i taket att regeringen verkligen lyckats skaffa fram propositionerna tidigare än brukligt. Det förefaller också som om utskotten kunnat arbeta undan raskare än vanligt och de ha när det gäller motionsslakten svingat bödel-yxan med summarisk fermitet. Det är påfallande hur ytterst få av de enskilda motionerna eller partimotionerna som föranlett positiva beslut. Det sammanhänger med tvenne saker. Dels har motionsfloran onekligen varit en smula vildvuxen i år. Åtskilliga motionärer komma igen med samma spörsmål år efter år och i samma ordning föras de till schavotten. Det förefaller i detta avseende som om det vore psykologiskt fel av riksdagsmännen att tro, att stenen skall urholkas av droppen genom att ofta falla. Dels befinner sig snart sagt hela samhällsförvaltningen under utredning och därav följer att ingenting sker, så länge »utredning pågår».

Om motionärerna komma hem med magra skördar, har regeringen det desto bättre ställt. Dess koalitionsmajoritet är absolut tillförlitlig, även i frågor, som inte äro av partipolitisk karaktär. Det skulle inte förvåna om sådana splittrade och sakligt tvivelaktiga förslag som finansministerns nykterhetsproposition och ecklesiastikministerns lärareproposition komma att gå igenom tämligen helskinnade, även om det sker som på biskop Billings tid som landstingsordförande i Malmö: godkänt med knorr. Vad ecklesiastikminister Persson beträffar hyses tämligen allmänt den uppfattningen i riksdagskretsar, att

hans förvaltning av ämbetet är minst sagt svag. Även om hans namn främst står på papperet kan man förstå att både finansministern och civilministern äro hårt engagerade borgensmän med den socialdemokratiska statssekreteraren och riksdagsmannen Ragnar Edenman såsom fyllnadsborg. Så nog finns det änglavakt kring de små och svaga.

Det finns också en annan »räddningsmöjlighet» av gammalt beprövat slag. Trots att propositionerna kommit tidigare i år artar sig ändock riksdagsarbetet under maj månad att bli utomordentligt pressande. När verksamheten upptas efter påskledigheten, som varar till den 22 april, hinna riksdagsledamöterna inte bli varma i kläderna, förrän det väldiga resandet och predikandet kring valborgsmässoafton och första maj tar vid. Maj månads 31 dagar innefattar 7 helgdagar. Frånräknas dessa återstå 24 vardagar, av vilka de fem måndagarna knappast bruka utnyttjas av riksdagen. På återstoden skall riksdagen sedan klara av mångahanda och främst den omfattande nykterhetspolitiska frågan med dess följdpropositioner. Även om relativ enighet kommer att uppnås kring de stora linjerna redan i det särskilda utskottet, komma de sextio—sjuttio motionerna att avsätta sina spår i riksdagsprotokollen. Inte minst gäller detta de förebyggande åtgärderna, i vilket avseende de ärenden som fallit på inrikesministerns lott betraktas såsom njuggt handlagda.

Det sägs i riksdagen att representanterna äro trötta på skolfrågorna. Det kanhända att de ältats för mycket under senare år och att problemet i stort förefaller mera tilltrasslat än t. o. m. jordbrukskalakyl. Men om riksdagens intresse mattats har det i stället stigit utanför riksdagen och framför allt bland föräldrarna. Utsvältningen av kulturbudgeten och de hänsynslösa nedskärningarna ha skapat reaktion i andra kretsar. Läger man samman det ena med det andra förefaller situationen upplagd för en verkligt ingående, penetrerande kulturdebatt med långsiktiga perspektiv. Det skulle vara att djupt beklaga, om denna livsviktiga angelägenhet för vårt folk skulle fuskas bort i brådskan i riksdagens slutspurt.

Den tredje stora frågan är den ekonomiska. Den valuta- och penningpolitiska debatt, som anknöts till bankoutskottets dechargebetänkande för riksbank och riksgäld, blev påfallande återhållsam. Även om vissa sido- och framtidsblickar förekommo, bemödade sig talarna om att hålla sig till det begränsade ämne, som förelåg. Därav följer emellertid att kommande ekonomiska debatt, som kan grunda sig på färskare och säkrare material från konjunkturinstitutet och nationalbudgetdelegationen, måste bli vidlyftigare. Detsamma gäller förslaget om bilbeskattningen. Visserligen kommer man att i denna senare fråga från regeringens sida att säga, att det bara gäller ett provisorium för fyra eller fem år framåt, men detta borde egentligen göra saken mera misstänkt. Ty provisorier har regeringen arrangerat på så många områden och deras livskraft tycks bli permanent. Man kan bara tänka på fullmakten om prisutjämningsmedel, som förlängts och snart kan fira tioårsjubileum, ehuru den motiverades med en tillfällig situation 1945.

Dagens frågor

Vid sidan av dessa större spörsmål finns det mängder av mindre, av vilka många trots ett oansenligt utseende likväl kunna upphaussas i ett valår.

Kris på kris. När statsminister Erlander i valkampanjen 1950 lät lancera slagordet »vi klarade krisen», kunde det visserligen i själva faktum utläsas en lättnadens suck från våra styresmän, men avsikten var givetvis framför allt att inför folket — särskilt med valkiga nävar och tillgång till fackföreningskassorna — framvisa den egna förträffligheten. Slutet på denna hr Erlanders kris var som bekant en penningförsämring utan motstycke i modern tid i vårt land.

Det är emellertid märkligt hur kriserna yngla av sig. Ehuru rikets högste fixerade en slutpunkt för krisen har det blivit modernare och modernare att tala om kriser på alla områden. Modeord skall man alltid vara misstänksam emot, men en hastig inventering ger vid handen, att det tyvärr ligger bistra realiteter bakom. I den uppmärksammade interpellationsdebatten om fångvårdens kris kunde justitie-minister Zetterberg trots koncilianta formuleringar och väl inpassade doser av optimism inte kvarlämna annat bestående intryck än att det är sämre ställt än folk i allmänhet trott. Skall man inom rimlig tid få bukt med dessa problem komma de att kräva mångmiljonanslag. Rättssäkerhetens kris mera allmänt taget behöver endast omnämnas.

På socialvårdens område är det kritiskt på en rad punkter — det kan räcka med en enkel uppräknig: bostadsförsörjningen, åldringsvården, sinnessjukvården. Sjukförsäkringen hör inte dit — ännu! Den medicinska expertisens farhågor låta emellertid förstå, att reformen på papperet och i verkligheten bli ganska skilda ting. Jordbrukets huvudfrågor — priser och rationalisering — befinna sig i krisartat misstroende mellan producenter och konsumenter. Här kan det kanske i viss mån talas om överdriven misstänksamhet, men man kommer inte ifrån produktionsöverskottet. På skolans område befinna sig både den lägre och den högre undervisningen i en krissituation, som kommer att snabbt förvärras. Befolkningsutvecklingens karaktärsförändringar under närmaste decennierna ha inte varit svåra att förutse, men föga har blivit gjort och så nödgas de styrande framtvinga lösningar i trångmål.

På det ekonomiska området är dagsläget labilt, men augurerna spana ivrigt mot Amerika för att få en föreställning om konjunktur-utvecklingen. Vårt eget likviditetsöverskott kan i en given situation bli en inflationsfara. Vårt höga och allt högre skattetryck kan bli en black om foten, om utvecklingen går mot depression. Statssekreterare Lange förklarade visserligen i valutadebatten, att alla möjligheter till skattesänkning borde tillvaratagas i händelse av depression, men var har han möjligheterna? Naturligtvis kan budgeten underbalanseras, men med k. m.:s nådiga ordning i skatteärenden hinner flera år förgå, innan en av riksdagen eventuellt — mycket eventuellt så länge majoritetsförhållandena äro som de äro — beslutad skattesänkning kan träda i funktion och göra avsedd nytta. Så länge som vi haft ett onor-

malt högt skattetryck i vårt land, vilket lett till minskat enskilt sparande, är motståndskraften i händelse av dåliga tider säkerligen inte så stor som man kan luras att tro vid åsynen av den exceptionella bil- och motorcykelhandeln och deras kundkrets.

Det förefaller av dessa krisfenomen som om ojämnheterna aldrig varit större än sedan en planhushållningsregering kom till styret. Mycket sker ryckvis. I några fall genomförs stora reformer, i de flesta andra fall få t. o. m. normalt underhåll och ersättning stå tillbaka så att väldiga ackumulerade behov till sist anmäla sig. I konkret form exemplifierat kan man hänvisa på den nya fångvårdsanstalten Roxtuna för 65 ungdomsbrottslingar, byggd för en kostnad av 110 000 kr. pr fånge. Samtidigt inhysas fångar på Långholmen och andra anstalter i människoovärdiga, för länge sedan utdömda celler. Det svenska folkhemmet börjar te sig som de flesta hyresfastigheter — i oreparerat skick.

»Reservarbetena» och valen i Finland. Ett faktum, som med ganska stor säkerhet kan fastslås efter marsvalen i Finland, är att landet inte kommer att låta sig överrumpla av en socialistisk majoritet, bestående av socialdemokrater och folkdemokrater. Blott en enda gång har detta skett, under det första världskriget sommaren 1916, då den tidens »socialdemokrater» till följd av det proportionella valsystemets bristfälligheter lyckades lägga beslag på 103 platser av 200; den riktiga proportionen hade varit 95 socialdemokrater och 105 borgare. Den skulle också ha ernåtts, om icke den borgerliga splittringen och slöheten haft så stort utrymme. Sedan dess har den borgerliga majoriteten bibehållits, även om den någon gång varit synnerligen knapp, såsom efter marsvalet 1945.

Av en del tecken att döma har det röda indextalet för Finlands del nu nått sitt maximum. Valet försiggick i en atmosfär av hämningslöst driven demagogi, utövad av socialdemokraternas och folkdemokraternas valmakare. De yttre omständigheterna voro ju också ur dessas synpunkt högeligen gynnsamma. En lågkonjunktur med arbetslöshet och hot om lägre löner med sänkt levnadsstandard är ju en ypperlig klangbotten för alla de propagandister, som vilja samla folk upp till kamp emot kvalen och mot det kapitalistiska systemets förtretligheter. Från detta förmånliga utgångsläge och med det rekordmässigt livliga valdeltagandet lyckades socialdemokraterna och folkdemokraterna höja sitt sammanlagda röstantal med 88 000. Men samtidigt ökade de borgerliga grupperna sin totala röstsiffra med 115 000. I procenttal uttryckta uppgå de socialistiska partiernas ökning till 10,1 och de borgerliga partiernas till 12,4 procent. Det skall inträffa någonting mycket märkligt i Finland för att denna tendens på ett övertygande sätt skall brytas. Majoriteten av folket röstar borgerligt och sänder en borgerlig majoritet till riksdagen, låt vara att denna majoritet denna gång begränsas till 103 mandat av 200.

Man kan ha mycket att invända mot den politik, som agrarförbundet bedrivit och i synnerhet mot det sätt, på vilket dess ledare, dr

Kekkonen, uppträtt. Det erkännandet bör partiet liksom dess ledare emellertid få, att de fört sin kamp, vilken också haft sin front riktad mot kommunisterna, med utomordentlig energi. Hårdast har denna kamp varit i den nordligaste delen av landet. Ställningen är den, att i dagens Finland endast agrarerna kunna tävla med kommunisterna om de småbrukare och skogsarbetare, som bilda majoriteten av valmanskåren där uppe. Vid en analys av siffrorna visar det sig också, att den ökning med 62 000 röster, som agrarförbundet kunde inregistrera, till allra största delen var vunnen på den rena landsbygden. Alla partier fingo ju mera röster än någonsin tidigare — undantaget representeras av den finska högern, som nödgades avstå ett antal mandat till det nya tjänstemannaparti, som kallas finska folkpartiet, alltså en överföring inom den rena borgerlighetens ram — men agrarförbundets framgångar voro de största. De tillskott, som socialdemokraterna och folkdemokraterna fingo, lämnades av de röstande i städerna och de andra tätorterna. På den rena landsbygden ha de två sistnämnda partierna hädanefter ingenting mera att hämta.

Agrarförbundets vinster ha av dess publicistiska ombud tolkats såsom ett slags landsbygdens protest mot den under de senaste månaderna förda politiken. Valet blev, har det sagts, en landsbygdens klart markerade viljeyttring mot strävanden och tendenser, vilka försatt jordbrukarna, som till allra största delen bestå av småbrukare, i en ogynnsammare ställning än städernas och industriernas arbetare.

Här kommer arbetslöshetsfrågan in i bilden. På hösten 1953, ett par veckor innan hr Kekkonens fjärde regering avgick, utfärdade denna vissa arbetslöshetsdirektiv, som av fackföreningarna uppfattades såsom »ytterligt reaktionära och arbetarfientliga». Dessa direktiv behandlades i grundlagsutskottet och kommo den 22 januari 1954 före i plenum. Till följd av att några borgerliga representanter icke hade infunnit sig, åstadkoms ett beslut, som gjorde att nya direktiv måste utfärdas. Beslutet i plenum fattades med 94 röster mot 93. Utgången betecknades av fackföreningspartierna såsom en stor framgång. Enligt de nya direktiven skola alla s. k. reservarbeten betalas med avtalsenliga löner. Alla skillnader mellan reservarbeten och vanliga arbeten slopades. För vissa kommuner betydde detta justeringar av reservarbetslönerna uppåt, enär de kommunala lönetarifferna varit lägre än de statliga. I de kommuner, där lönenivån bestämts av lönerna i jordbruket, blev det nödvändigt att för reservarbetena betala högre löner än i jordbruket.

För massor av småbönder och för jordbrukarna över huvud taget kom denna pressning uppåt av reservarbetslönerna att på något sätt bli symtomatisk för den ekonomiska politiken. Agrarförbundet hade troget stått bakom hr Kekkonen, då denna med sitt K-program ville minska kostnaderna. I stället höjdes lönerna i de reservarbeten, vilka tämligen allmänt betraktas såsom illa ledda och föga effektiva. Redan tidigt på hösten, långt innan någon arbetslöshet hade konstaterats, började massor av folk anmäla sig såsom deltagare i de allmänna reservarbetena. I den mån jordbrukarna behövde främmande arbetskraft var det omöjligt att taga upp konkurrensen med reserv-

arbetena. Bönderna, som på nära håll kände till huru det realiter förhöll sig med arbetslösheten på landsbygden, kunde inte underlåta att jämföra verkligheten med den propaganda, som fördes i de socialistiska tidningarna med arbetslösheten som ledmotiv. Det var ju nästan med uttryck av glädje och tillfredsställelse som exempelvis kommunistpressen antecknade varje siffra, tydande på ökad arbetslöshet.

En annan sak är sedan att dessa småbrukare gärna se att lönerna i skogarna ligga högt. Bönderna i mellersta och norra Finland äro själva för sin utkomst delvis hänvisade till skogsarbeten under vintersäsongen. Men i skogarna är det sannerligen fråga om riktigt arbete. Reservarbetena te sig däremot på många håll såsom tvevelaktiga. Bondeförargelsen hade till inte ringa del sin upprinnelse i dem.

ABCDEF

NOPQRS

Handstilens renässans. Det är meningen att söka förbättra undervisningen i »välskrivning» i Stockholms folkskolor. Av det ovan publicerade utsnittet ur ett provalfabet vill det emellertid synas, som

om man i viss mån angrepe problemet från fel ände. Det primära i all skrivundervisning bör nämligen vara att lära sig använda de riktiga skrivdonen och att använda dem rätt, det vill säga skrivandets riktiga teknik. Med en viss paradoxal tillspetsning skulle man kunna säga: det viktiga är icke i första hand, vilka bokstäver man skall forma, utan hur man skall bära sig åt för att forma vilka bokstäver man vill.

Sedan är det en annan sak, att en riktig skrivteknik lyckligtvis medför en stor uniformitet hos olika skrivare. Det är självfallet önskvärt, eftersom skriften skall vara ett universellt meddelelsemedel, att avvikelserna icke bli så stora, att man måste lära sig tyda varje individuell handstil för sig. Detta innebär också, att man bör söka goda förebilder, som förena enkelhet och skönhet och som så litet som möjligt skilja sig från de skrivtecken, nämligen de tryckta, som vi ha den största vanan att tyda. Lyckligtvis gå våra tryckta bokstäver just tillbaka till den bästa skrivartidition, som någonsin förekommit, nämligen vissa humanistiska stilar.

En god skrivteknik innebär, att man med minsta möjliga ansträngning kan åstadkomma en likformig, vacker och lättläst skrift. Den bästa metoden för detta ändamål är en i spetsen tunn mer eller mindre tvärskuren penna, som med minsta möjliga tryck föres i ständigt samma vinkel dels mot skrivytans plan, dels mot skrivlinjen. Bläcket måste vara lagom lättflytande för en snabb skrift. En jämn och rätt stor snabbhet bidrar hos den övade skrivaren till uniformitet och

Dagens frågor

följaktligen till klarhet och skönhet. Mycket viktiga faktorer äro givetvis också pennfattningen, skrivytans beskaffenhet, skrivunderlagets höjd i förhållande till stolen, kroppens hållning, särskilt ögats placering i förhållande till det skrivna och den skrivande handen, samt belysningens styrka och riktning. Den nutida människan får naturligtvis inrikta sig på att skriva bra i sittande ställning och på ett horisontellt underlag, men gamla tiders skrivare utförde mestadels sitt arbete sittande eller t. o. m. stående vid en lutande skrivpulpet — så som man fortfarande skrev på de stora handelskontoren under förra århundradet och kanske här och där en bit in på detta.

En av de viktigaste effekterna av den tvärskurna spetsen, som föres i ständigt samma vinkel (som givetvis är i viss mån olika för olika stiltyper liksom pennspetsens snittvinkel kan växla med dessa), är den variation av linjens bredd, som genom att ge ögat en behaglig omväxling gör stilen mera lättläst och samtidigt ger ett skönhetsintryck.

För skrivundervisningen är det i själva verket lyckligast, om blyertspennor och kriter icke formeras till en spets, utan till ett mejselformigt redskap av viss bredd. Till en början kunna dylika redskap vara lämpligare än bläck och penna, särskilt naturligtvis för mycket unga elever. Den, som en gång lärt sig behärska den riktiga tekniken, kan i allmänhet sedan åstadkomma hygglig skrift även med ofullkomliga redskap.

En av de viktigaste anmärkningarna mot provalfabetets bokstavstyper är, att de synas vara utförda med kulspetspenna eller något annat skrivdon, som ger en jämntjock linje. Om man tycker sig kunna skönja en variation i linjebredden, så är denna just motsatt den, som uppkommer vid en riktig teknik. Begynnelsestrecket (det vänstra) i A och N t. ex. bör bli smalare, det andra strecket bredare. Vissa formdetaljer ge också vid handen, att bokstäverna äro utformade på ett principiellt felaktigt sätt. Den lilla öglan nedtill på D visar att bågen utförts nedifrån och upp, medan ett dylikt streck bör göras uppifrån och ned. Öglan i stället för tvärstreck på A och den fortsatta spiral-linjen på O och Q bero på den individuella skrivarens benägenhet att lämna spår på skrivytan, även där pennan borde ha lyfts.

Överhuvudtaget bör ingen *förebild* äga dylika egenheter. Den rätta vägen för den unge skrivaren är att först lära sig med riktig teknik texta enkla osirade bokstavsformer, till att börja med det latinska alfabet, på vilket våra tryckta versaler (A, B, C etc.) gå tillbaka, därefter så småningom motsvarande »små» bokstäver och slutligen, som en naturlig utveckling, kursiv skrift. *Förebilden* för denna bör vara så enkel som möjligt, och i detta hänseende är det av största intresse att studera den handskriftens renässans, som tack vare några framsynta män håller på att framträda i England. Den »Chancery Script», som där valts som förebild, förenar i synnerlig grad de för en sådan önskvärda egenskaperna. Där har också framställts en reservoarpen-na, som är ett utmärkt redskap för riktig skrift, nämligen Swan »Calligraph». En kanske ännu bättre göres i Tyskland under namnet »Pelikan». I båda länderna göres till och med ett utmärkt svart bläck

för dessa reservoarpennor. Lämpliga vanliga metallpennor finnas av åtskilliga fabriker i både England och Tyskland. Någon svårighet att få fram den erforderliga tekniskt riktiga skrivmaterielen föreligger sålunda inte.

I samband med handstilens renässans i England har åtskillig lätt-tillgänglig litteratur utkommit, som det kunde vara av intresse att studera, innan definitiva planer utformas rörande den nya skrivundervisningen. Som exempel kunna nämnas Alfred Fairbank's »A Handwriting Manual» och hans »The Dryad Writing Cards» samt John C. Tarr's »Good Handwriting And How to Acquire It». Intressanta arbeten finnas även av Aubrey West (»Written by hand») och Wilfrid Blunt (»Sweet Roman Hand»).

En av de stora fördelarna med det slag av skrift, som här avses, är att den, rätt utförd, är mindre tröttande än den fula och degenererade, man vanligen ser, och även tillåter en hög skrivhastighet utan att förfalla till oskönhet och oläslighet. Ett särskilt stort värde är den personliga tillfredsställelsen över att åstadkomma något vackert och funktionsdugligt. En komplett skrivundervisning måste dessutom uppehålla sig vid sådana saker som sidans disposition, val av stilstorlek och lämpliga radavstånd, textytans placering på papperet inom lämpligt avvägda marginaler o. d. (det är givetvis hög tid att utdöma den klassiska skolskrivboken, som omöjliggör ett gott och vackert skrifttekniskt utförande). På detta sätt kan envar få känslan att åstadkomma någonting, som ofta gott kan betraktas som ett konstverk i litet format, och förvärva en aktiv och levande förståelse för och uppskattning av färg- och formkonstens verk.

ABCDEFGHIJKLMNOPQ

Three strokes: AEFH.

abcdefghijklmnopqrstuvwxyz

»Chancery Script» sådan den utformats av Alfred Fairbank i hans »The Dryad Writing Cards». Märk, att versalerna äro lägre än staplarna på de »gemena» b, d, h, k, l. Reproducerade exempel på individuella handstilar baserade på denna eller besläktade »föreskrifter» visa, att de ingalunda behöva sakna personlighet och intressanta särdrag.

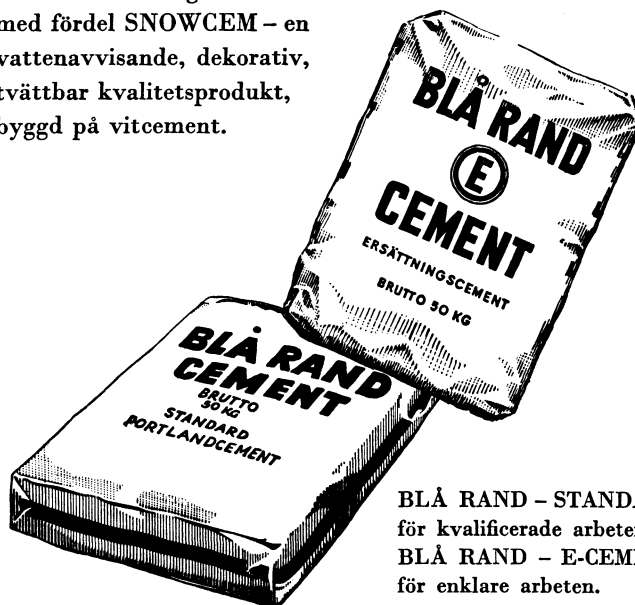
F. A. T.

CEMENT

*är oundärligt
för varje bygge*

av vad slag det vara må. Betong,
rätt utförd, är stark, beständig och billig.
Ingen har idag råd att bygga utan cement.

För målning på betong, cementputs,
kalkcementputs, tegel, natursten m. m.
- in- och utvändigt - användes
med fördel SNOWCEM - en
vattenavvisande, dekorativ,
tvättbar kvalitetsprodukt,
byggd på vitcement.

BLÅ RAND - STANDARD -
för kvalificerade arbeten.
BLÅ RAND - E-CEMENT -
för enklare arbeten.

BLÅ-RAND-CEMENT
LUNNÄMM OLAND HELLESIG SÄTTE KÖPING VIKÅ
SVENSKA CEMENTFABRIKENS AB
CEMENTA
STOCKHOLM MALMÖ GÖTEBORG
ÅTERFÖRSÄLJARE FINNAS PÅ ALLA STÖRRE ÖRTER